

DE GAULLOVO KROŽNO POTOVANJE PO AFRIKI

Politični poskus, ki zanima ves zapadni svet

Gre za gospodarsko in politično usodo Evrope - Strah pred komunizmom

Ko je general De Gaulle prevzel vladno oblast, je obljubil svojemu narodu, da bo v 6 mesecih preuredil Francijo ter postavil njene odnose do afriških ljudstev na popolnoma nove temelje.

In res so v Parizu izdelali načrt nove ustave, o katerem naj 28. septembra odloči ljudsko glasovanje v Franciji in Afriki.

V Franciji sami naj se naredi konec izrodkom parlamentarne demokracije, ki se je s svojim pretiranim strankarstvom izkazala za nesposobno zagotoviti republiko stalne in dela zmožne vlade. Saj je vsemu svetu znano, da povprečna francoska vlada ne traja več ko nekaj mesecev; državnik, kateremu je uspelo voditi deželo eno leto, je bil že prava redkost.

Ker je na tak način nemogoče uspešno upravljati veliko državo, je De Gaulle sklenil omejiti vsemogočnost poslancev. Znatno del oblasti naj se prenese iz parlamenta na predsednika republike in na načelnika vlade. Približno tako kot je urejeno v Združenih državah Amerike.

Če večina volivcev 28. septembra načrt odkloni, je De Gaulle izjavil, da se umakne iz javnega življenja.

KAJ BO V AFRIKI?

Kar se tiče usode prekomorskih afriških dežel, je pa v načrtu nove ustave rečeno v bistvu tole: vsaka pokrajina naj se odloči, ali hoče ostati še nadalje združena s Francijo ali se pa iz skupnosti z njo iztrgati ter postati povsem neodvisna.

To je edino, kar daje De Gaulle Afrikanem na izbiro. Samo o tem bodo mogli 28. septembra glasovati. Če bodo načrt nove ustave odbili, je izjavil De Gaulle, bo to zanj pomenilo, da nočejo imeti nič več skupnega s Francijo, in on bo njihovo voljo spoštoval ter poskrbel, da se odcepijo.

Opozarja jih pa, da si bo Francija v tem primeru umila roke ter prepustila te afriške dežele in ondotna ljudstva njihovi usodi.

Da bi Afrikanem to razložil ter jih opozoril na veliko važnost ljudskega glasovanja, je De Gaulle sedel v letalo ter šel na 19 tisoč km dolgo potovanje. Od otoka Madagaskarja je preko Zlate obale, obale slonove kosti, Francoske Gvineje in Senegala obšel črno zemljino do Alžirije ter se po 10 dneh vrnil v Pariz, da poroča vladi o uspehu svojega obiska.

NEZAŽELENA NEODVISNOST

Da je De Gaulle postavil črnce pred izbiro: s Francijo ali proti njej, je imel zelo tehtne razloge.

Pred približno 2 mesecema je bilo sklicano v mestu Cotonou v francoski Zahodni Afriki zborovanje 350 odposlancev iz 13 prekomorskih dežel, kateremu je prisostvovalo še okoli 1000 povablencev. Na zasedanju so sklepali o bodočnosti afriških narodov in soglasno zahtevali zanje neodvisnost. Kot skupni cilj so proglasili ustanovitev Združenih afriških držav.

Eden njihovih voditeljev Leopold Sedar Senghor, poslanec Senegala v francoskem parlamentu in pesnik, je tedaj izjavil: »Potrebno je, da postanemo neodvisni še pred mesecem septembrom!«

De Gaulle ponuja sedaj Sedarju neodvisnost, dobro vedoč, da je velika večina ondotnih afriških politikov danes še nasprotna popolni odcepitvi od Francije.

Sedarjev tekmeč in vodja največje stranke v francoski Ekvatorialni Afriki Houphout-Boigny je dejal: »Upoštevajoč naše dobre odnose s Francijo in da so v 20. stoletju vsi narodi postali drug od drugega odvisni, smo se raje odločili za svojevrsten poizkus: za Francosko-afriško skupnost.«

Proti temu, da je De Gaulle sklenil postaviti pri ljudskem glasovanju tega meseca črnce pred surovo izbiro »Za Francijo ali proti njej!«, je protestiral celo sam Sedar Senghor.

Petrolejsko in rudno bogastvo

Če se vprašamo, koliko denarja je Francija do danes vložila v svoje kolonije in kolik dobiček je od tega imela, prihajamo do zaključka, da to ni bila bogzna kako mastna kupčija. Kolonialne posesti se Franciji z gospodarskega vidika niti malo niso izplačale.

Spričo tega se človek sprašuje, zakaj Francozi ne izpraznijo Afrike. Prvi vzrok so prirodna bogastva, ki jih zadnje čase odkrivajo v Sahari. V puščavi niso izsledili samo vrelcev nafte, temveč tudi ležišča važnega urana, cina, železa in tudi diamante.

Francoski učenjak Chastenot je zasnoval celo načrt, po katerem naj bi se iz Sredozemskega morja spustila po dolgem prekopu v Saharo voda, iz katere naj bi se s kemičnim postopkom prej odstranila sol. Posebne natakalne naprave bi morale spremeniti nezmerno puščavo polagoma v plodno zemljo.

Najvažnejša od vsega je pa nafta. Danes je Francija in z njo Evropa odvisna glede petroleja popolnoma od Srednjega vzhoda. Če bi Arabci ustavili dotok nafte, bi se čez noč ustavila vsa evropska industrija.

ZAKAJ PROTESTI?

Zato, ker bi g. Senghor rad užival vse ugodnosti državne neodvisnosti, obenem pa prejemal za svoj Senegal stalno in brezpogojno letno podporo Francije. Ko je De Gaulle dal razumeti, da se oboje ne da uresničiti, se je tudi g. Senghor izjavil proti odcepitvi od Pariza.

Vedeti je namreč treba, da bi te zaostale črnske dežele brez pomoči Francije sploh ne mogle obstati in napredovati. In podpora iz Pariza je zares zelo velika. Letno znaša okoli 140 milijard lir! Če upoštevamo, da v znesek niso vštet prispevki za severno Afriko, moramo priznati, da so žrtve, ki jih francoski davkoplačevalci doprinašajo za prekomorske posesti, naravnost ogromne.

Francija troši leto za letom milijarde, da bi oskrbela Afriko s pristanišči, železnicami in cestami, z bolnišnicami, šolami in elektrarnami. Mnogi ljudje v Franciji se danes že sprašujejo, ali ni to nesmiselno zapravljanje denarja. Kadar bodo črnski narodi dovolj razviti, bodo že tako izgnali Francoze s svoje zemlje.

Ali bi ne bilo bolj pametno in koristno, da Francozi uporabijo vse te ogromne milijarde za razvoj in napredek Francije same? Zato predlagajo nekateri tudi nekomunistični listi, naj se črnske dežele v Afriki čimprej obsodijo na neodvisnost.

Edino nafta Sahare more dokončno rešiti Francijo in Evropo gospodarske odvisnosti od arabskega vzhoda.

POLITIČNI VZROKI

Z gospodarsko osamosvojitvijo bi pa Francija obenem silno povečala svoj politični ugled in vpliv v svetu. Sedaj se ji nudi poslednja priložnost, da stopi spet v krog resnično odločilnih in vodilnih velesil.

Da Francija ne gre iz Afrike, ima še naslednji zelo važen vzrok. Če bi prepustila afriške narode njihovi usodi, bi v doglednem času prevzela njene položaje Sovjetska Rusija. Ker se Afrikanci z lastnimi močmi ne morejo uspešno razvijati, bi bili namreč prisiljeni se osloniti na zunanjo pomoč in to pomoč bi jim prav gotovo prva nudila Rusija.

Svetovni komunizem bi utegnil pridobiti oporišča v severni Afriki, se pravi pol ure leta do južnih obal Evrope. Da bi Rusija ne prišla do tolike moči v Sredozemlju ter mogla iz take bližine ogrožati Evropo, pa je zadeva, ki se ne tiče samo Francije, marveč vsega zapadnega sveta.

(Nadaljevanje na 3. strani)

NOVICE Z VSEGA SVETA

GRONCHI V BRAZILIJU

Predsednik republike se je z letalom odpravil na 9.579 km dolgo pot čez Atlantski ocean v Južno Ameriko. Njegov obisk velja Kubičku, državnemu poglavarju Brazilije, ki je po površini in s svojimi 62 milijoni prebivalcev največja republika Latinske Amerike.

Potovanje je zelo pomembno, ker se opravlja v času, ko se Azija in Afrika osvobajata, ter se zato zapad zaveda, da utesnejo dežele Latinske Amerike postati njegov poslednji up za bodočnost.

Srednja in Južna Amerika sta sestavljeni iz 20 držav ter štejeta 170 milijonov, to je desetkrat toliko prebivalcev kot pred poldrugim stoletjem. Te dežele so po naravi silno bogate, toda v kulturi še precej zaostale.

Beda bogatih

V nekaterih državah so 3 četrtine ljudi še nepismene, okrog dve tretjini nezadostno hranjeni, polovico prebivalstva mučijo še nalezljive bolezni.

Latinska Amerika se hoče za vsako ceno izkupati iz te bede ter potrebuje za to pomoč iz naprednega inozemstva. Doslej jo je prejela samo v obliki tujega kapitala, ki je njena bogastva izkoriščal v svojo izključno korist, kar vzbuja med domačini vse večji odpor.

Sovjetski Rusiji se nudi tako prilika, da širi svoj vpliv tudi v Južni Ameriki. Če hoče zapad preprečiti širjenje komunizma v tej deželi prihodnosti, mu je na izbiro le ena pot: spremeniti mora svojo dosedanje politiko ter nuditi Latinski Ameriki vsestransko nesebično pomoč, da se gospodarsko in kulturno osamosvoji in stopi na pot resničnega napredka.

To je globlji pomen potovanja predsednika Gronchija v Kubičkovo Brazilijo.

ZA ZEDINJENO NEMČIJO

Škofje Zapadne Nemčije so izdali poslanico za združitev Nemčije. Pastirsko pismo so prejšnjo nedeljo brali z vseh prižnic; razposlali so jo tudi poglavarjem vseh držav na svetu. Katoliški škofje poudarjajo, da predstavlja razcepljenost Nemčije stalno nevarnost za svetovni mir.

HRUŠČEV JE PRISTAL

Nikita Hruščev je v imenu Sovjetske Rusije sprejel predlog Amerike in Velike Britanije, naj se 31. oktobra sestanejo zastopniki Vzhoda in Zapada na pogajanja o splošnem in dokončnem ukinjenju atomskih razstreljevanj.

Eisenhower je javno izrazil svoje zadovoljstvo.

Ta ruska spravljivost je v očitnem nasprotju z grožnjami Moskve v zadevi Formoze.

OBISK NA BRIONIH

Predsednik danske vlade Kristjan Hansen je uradno obiskal Jugoslavijo.

Po dveh dneh bivanja v Beogradu je prišel v Ljubljano, si ogledal Bled in Postojnsko jamo. Lepota slovenske zemlje ga je očarala. Od Postojne je odrinil v Istro, kjer se je sestal na Brionih s Titom, Kardeljem in drugimi jugoslovanskimi voditelji.

Ob slovesu je bilo objavljeno skupno sporočilo, v katerem se »z zadovoljstvom« ugotavlja, da med obema deželama »ni spornih vprašanj«. Odnosi med njima se ugodno raz-

vijajo in kažejo koristne uspehe, kar se vidi zlasti v naraščanju blagovnega prometa in v sodelovanju na področju kmetijstva in industrije. G. Hansen je povabil Kardelja, naj obišče Dansko.

Obisk dokazuje, kako se v Evropi tudi male države družijo, da bi uveljavile pred veseilami svoj vpliv. To je smisel Hansenovega prihoda v Jugoslavijo.

O »ČUDEŽNEM« BANKIRJU

V središču splošnega zanimanja je že nekaj tednov 58-letni Giovanni Battista Giuffrè, še pred 8 leti neznan bančni uradnik v Romagni. Polg redne službe je upravljal posestva raznih samostanov. Tako se je spoznal z redovniki in duhovniki in si pridobil njihovo zaupanje.

L. 1950 pa je iznenada ustanovil denarni zavod, ki je v 8 letih izvršil za nič manj ko 60 milijard poslov in bil znan po tem, da je vlagateljem dajal od 30 do 60 odstotkov obresti. Ko je kak župnik hotel sezidati otroški vrtec ali katerokoli stavbo, ki naj služi verskim potrebam, se je obrnil na Giuffrèja ter ga prosil pomoči. Ta je navadno prošnji ugodil, sprejel od župnika začetni kapital in ga obenem povabil, naj za uresničenje dela razpiše med verniki posojilo.

Zaradi ugodnih pogojev so ljudje kaj radi župniku posojali denar, ki se je nato red-

no predajal Giuffrèju. Polovico obresti je prejemal župnik, polovico verniki. Tako imajo duhovniki v škofijah Ravenna, Ferrara, Imola in Forlì danes zdaleč več lastnih zgradb kot ostale župnije v državi.

Zagonetno delovanje Giuffrèja je že pred dvema letoma vzbudilo pozornost cerkvenih oblastev. Škof iz Ferrare msgr. Mosconi je pozval duhovnike, naj pretrgajo vsak stik z bankirjem.

Na ukaz finančnega ministra, socialnega demokrata Pretija, pa so sredi prejšnjega meseca posegla v zadevo tudi posvetna oblastva. O njej je morala razpravljati celo vlada, ker je časopisje objavilo več člankov, kako je o Giuffrèjevem delovanju bil obveščen tudi bivši finančni in sedanji zakladni minister Andreotti. Ta naj bi bil celo preprečil preiskavo, ki so jo oblastva v Imoli nameravala izvršiti že leta 1956.

Andreotti je to zanikal, toda vlada je kljub temu sklenila, da je treba stvari priti do dna. Giuffrè je medtem izjavil, da bo upnike izplačal do vinarja in vse kaže, da mu ti verjamejo, kajti doslej ni še nihče proti njemu vložil tožbe. Ko so ga časnikarji vprašali, kako je mogel izplačevati tako visoke obresti, je dejal, da je za svoje »človekoljubno« delovanje prejemal darila iz Amerike!

Oblastva so v njegovem zagonetnem delovanju doslej odkrila le takšne prekrške, zaradi katerih bi Giuffrè sicer moral plačati visoke globe, pod ključ bi ga pa ne mogli spraviti. Vsi napeto pričakujejo, kaj bo pokazala preiskava.

Pred ameriško - kitajsko vojno?

Toliko da je kriza na Srednjem vzhodu s pomočjo Združenih narodov nekako rešena, ko je na drugem koncu zemlje vzplamtel nov nevaren spor.

Mao Tse Tung je naznanil, da hoče z vojaško silo zavzeti otok Formozo ter pregnati z njega Čang Kaj Šeka in njegovo vlado.

Najprej je Mao Tse začel strahovito obstreljevati blizu obale ležeči otok Quemoy, ki je tudi še v rokah kitajskih nacionalistov. Obstreljevanje je povzročilo toliko žrtev med prebivalstvom, da so oblastva bila primorana se izseliti s Quemoya.

Medtem so se vneli nad prelivom Formoze zračni in pomorski boji med komunisti in nacionalisti, ki še vedno trajajo. Mao je obenem osredotočil na obalah številne moderne opremljene divizije, kot da pripravlja vdor v območje Čang Kaj Šeka.

Sovjetski opomini

Spričo teh dogodkov je Moskva izjavila, da gre za čisto notranjo kitajsko zadevo, v katero se ne sme nihče mešati. Če bi Združene države priskočile na pomoč nacionalistom, naj vedo, da se bo iz tega izcimila splošna vojna.

»Tisti, ki groze napasti Kitajsko ljudsko republiko«, je zažugala moskovska Pravda, »ne smejo pozabiti, da groze s tem tudi Sovjetski zvezi, priključeni Kitajski z neporušnimi vezmi bratskega sodelovanja«.

Tako so zagrozili, četudi dobro vedo, da je Amerika podpisala s Šekom pogodbo o medsebojni vojaški pomoči, po kateri so Združene države obvezane braniti Formozo pred s'ebornim zunanjim napadom. V Kremlju tudi znajo, da bo Amerika svoj podpis

spoštovala in, če bi bilo potrebno, z oboroženimi silami zaščitila Čang Kaj Šeka.

Mao pa ve, da bi bil v tem primeru v kratkem času uničen. Njegova država je sicer neizmerno prebivalcev, Formoza pa le 8 in pol, toda Amerika razpolaga s toliko vojaško močjo, da bi se Mao ne mogel dolgo braniti. Po nekaj dneh ali nekaj tednih bi se moral predati in kitajskega komunizma bi bilo za vselej — konec.

Kaj torej Mao hoče?

Svoje pogube prav gotovo ne! Zato se dejansko ne misli spraviti na Formozo samo, temveč le ita obalna otoka Quemoy in Matsu, o katerih ve, da se Amerika v pogodbi s Čang Kaj Šekom ni obvezala ju braniti. Tedaj sta se Amerikancem zdela nevažna.

Združene države, tako upajo v Peking in Moskvi, ne bodo zavoljo par otokov, tvegale nove svetovne vojne. Prepustile ju bodo raje Mao Tse Tungu.

V Washingtonu spet menijo, da tudi v Moskvi nočejo nove vojne. Kakor v vprašanju Libanona in Jordanije se bodo Rusi zato končno vdali.

Gre potemtakem v bistvu za »hladno vojno«, o kateri pa nihče ne more z gotovostjo predvidevati, kako se bo v resnici končala. Zadostuje mala prenapetost, pa bi se človeštvo pogreznilo v krvavo katastrofo.

V Ameriki so sklenili, naj o vojaških ukrepih glede Formoze in njenih otokov odloča sam Eisenhower. Ves miroljubni svet želi, da bi bil pri tem navdahnjen z modrostjo ter prihranil svetu nov vesoljni spopad.

NAŠEMU PESNIKU

V Kobaridu je pod vodstvom prof. Gruntarja na delu odbor, ki pripravlja spomenik pesniku Simonu Gregorčiču. Dvigal se bo na trgu sredi Kobarida, nasproti spomeniku skladatelja Volariča. Kip v naravni velikosti je že vlit. Predelati pa morajo še pročelja nekaterih hiš, da se ho vse okolje zlilo s spomenikom v skladno celoto. Nameravali so prirediti otvoritveno slavnost že v oktobru, toda zaradi teh del so jo morali odložiti.

OKNO V VESOLJE

Najvišje znanstveno opazovališče so po 7 letih naporov zgradili na gorovju Kordiljer v Boliviji, državi Južne Amerike. Postavljeno je na strmih pečinah 5.210 metrov visoko. Tu preučujejo kozmične žarke, prihajajoče iz vesolja proti naši zemlji.

Delo znanstvenikov je zaradi redkega zraku silno naporno. Polaščata se jih utrujenost in nespečnost, zato ne morejo v tem najvišjem laboratoriju na svetu vzdržati več ko 3 dni.

PONZA

Ime Ponza je že stoletja na slabem glasu, ker so na ta skalni otok vedno pošiljali politične obsojence. Tudi marsikateremu Slovencu je Ponza iz časa fašistične strahovlade v bridkem spominu.

Sedaj bodo na Ponzi zgradili krasne hotele za tujce in nekdanji otok izgnancev bo postal središče razkošja in zabave.

Po svetu

Indija — V drugi polovici junija je v indijski državi Majda Pradeš 1780 oseb umrlo za kolero.

Amerika — V Oaklandu pišejo časniki, kako je neka gospodinja vpeljala domačo stavko; izjavila je, da toliko časa ne bo kuhala, prala, šivala in pospravljala, dokler ne bo mož zvišal denarni prispevek h gospodinjstvu. Stori tudi ti tako!

Zelo razširjeno zdravilo aspirin so v Združenih državah začeli sedaj prodajati tudi v obliki tekočine.

Podjetje v Chicagu je izdelalo prvi »nemica« klavir. Pianist ima na ušesih slušalko in lahko igra, ne da bi ga drugi slišali. Če pa odklopi posebno pripravo, se »nemica« spremeni v navadnega.

V New Yorku nameravajo zgraditi največji pokriti stadion na svetu. Imel bo 150 tisoč sedežev in stal okrog 100 milijonov dolarjev.

Francija — Čez Rokavski preliv je prejšnji teden začela pluti prva ladja za prevoz avtomobilov. Na njenem krovu je mesta za 160 vozil in tisoč potnikov. Vožnja med Francijo in Anglijo traja poldrugo uro.

Jugoslavija — Na otoku Lazaretu blizu Zadra imajo ljudsko šolo, ki jo obiskuje samo 8 učencev. Razen enega se vsi pišejo Valčić. Ta se piše Vukasović in je sin učitelja.

Danska — Radijski tehnik Erik Hölveg je izdelal napravo, o kateri trde, da bo uspešno preprečevala prometne nesreče, ki jih povzročajo pijani šoferji. Naprava je zelo občutljiva za alkohol, ki ga človek izdihava. Ko zabeleži določen odstotek alkohola, motor neha delovati in vozila ni mogoče več premakniti.

NOVICE

PROTI OSRČJU ZEMLJE

Banjska planota je že dolgo znana po svojih brezni in votlinah. Pri Kanalskem vrhu zija v globino brezno Jazben. L. 1929 so tržaški jamarji prodrli do dna in izmerili navpično globino 518 metrov. Jamo so takrat šteli za najglobljo na svetu.

Društvo za raziskovanje kraških jam v Postojni je pa izvedlo avgusta natančno preučevanje brezna ter ugotovilo, da sega le 350 m globoko. Vsekakor omamen prepad! Jamarji, ki so dokazali neverjeten pogum in silovito spretnost, so se šele po dveh dneh vrnili na svetlo.

TOVORNI PROMET

Vlada je s posebno okrožnico prepovedala sleherni promet s tovorniki ob nedeljah in praznikih od 6. ure zjutraj do polnoči. Edino tovorniki, ki prevažajo zelenjavo, smejo pod posebnimi pogoji krožiti.

Prepoved je umestna, ker so se avgusta prometne nesreče zelo pomnožile. V Italiji umre zaradi nepredvidne vožnje vsako uro na cesti po en človek.

»MESEC BEGUNCEV«

Tajnik katoliške mednarodne begunske pomoči mons. Swanston je prejšnji teden imel v Trstu tiskovno konferenco. Izjavil je, da bo zveza pozvala vse države, naj se prihodnje poletje priredi »mesec beguncev«, kjer bodo razpravljali, kako naj se dokončno uredi položaj beguncev, ki so zbežali iz vzhodnih držav. Pojasnil je, da je samo tržaški odbor Catholic Relief Servicea izdal 4 milijarde 268 milijonov lir podpor. V prekomorske dežele je pomagal 13.511 beguncem.

NAJVEČJI PRAZNIK VINA

Menda nikjer drugje ne znajo tako obhajati praznik trgatve kot v nemškem mestu Dürkheimu ob reki Reni. Vinsko slavje praznujejo že 508 let. Na tem največjem prazniku vina na svetu so lani popili 141 tisoč litrov vina in pojedli 106 kg klobas. Letos bo potrošnja še večja. K tej vinski poskušnji pričakujejo pol milijona gostov. Škoda, da ne moremo biti med njimi tudi mi.

OTROŠKA OHROMELOST

Meseca avgusta je v Rimu umrlo od poliomielitisa 17 otrok. Najmlajši je imel 4 mesece, najstarejši 10 let.

EN MILIJON 600 TIŠOČ

Lani je bilo v Italiji en milijon, 642 tisoč in 925 avtomobilov. Eno vozilo pride na 30 prebivalcev. Proizvodnja avtomobilov se v državi neprestano množi, lani za 12 odstotkov več kot predlanskim.

LEPA RAZSTAVA

V Ljubljani je odprta 4. mednarodna razstava vin, pri kateri sodeluje 17 držav, med njimi Sovjetska Rusija, Zapadna Nemčija, Avstrija in Italija.

Zelo dobro so se odrezala jugoslovanska vina, saj jim je bilo od 160 zlatih svetinj podeljenih kar 68, od 326 srebrnih pa 216.

Razstavo se spleča pogledati tudi zato, ker so na njej izloženi najnovejši kletarski stroji, vinogradniško orodje in zaščitna sredstva proti boleznim.

VZORNA ŽENA

Kakor vsako leto tako je podjetje šivalnih strojev Necchi tudi letos razpisalo tekmovanje za »vzorno zakonsko družico Italijske«. Izmed goriških priglasenk so izbrali za zaključno tekmovanje gospo Pavlo Gorjan, poročeno Skrt z Livade v Gorici. Gospa Pavla je dolgo let delala kot vlagateljica v Katoliški tiskarni v Gorici, ker je kot najstarejša v družini brez očeta morala pomagati mlajšim bratom. Pozneje se je zaročila z železniškim delavcem Skrtom. Preden sta se poročila, mu je v nekem predoru pri Ankoni odrezalo nogo. Kljub pohabljenosti ga je vzela, mu stregla in vrnila zaupanje v življenje. V družini je trda predla, ker je Skrt šele po drugi svetovni vojni dobil kot težki invalid mesto skladiščnika v tržaški ladjedelnici. Žena ga mora še vedno navsezgodaj peljati na kolesu do avtobusa in ga zvečer odpeljati domov. Zaradi take požrtvovalnosti so Pavlo predlagali, naj se proglasi za vzorno ženo leta 1958.

POKVARJENA MLADINA

Policija je pred dnevi zajela tolpo 25 dečakov, ki so po Trstu in okolici uganjali vsa mogoča pobalinstva. Fantaline že od daleč spoznaš po modrih platnenih hlačah z zavihanimi robovi in čim bolj razkuštranih lasih. Kadar hodijo ali plešejo, se zvijajo, kot da jih meče božjast. Po Barkovljah, Grljanu in sredi mesta so napadali zvečer ljudi, metali dekleta kar v morje ali rezali kolesa na avtih. Če jih je kdo količkaj opomnil, so ga surovo premikastili. Najmlajši član te svojati Jurij Visaggio ima komaj 15 let, Bruno Gec 17. Starosta pa je 38-letni Janez Flego. Tržačani so si oddahnili, ko so zvedeli, da jih je zgrabila policija. Najbolje bi bilo, da bi frkoline kar javno našeškali po zadnjicah.

PREDNOSTNA LESTVICA

Solsko skrbništvo v Trstu sporoča, da je v šentjakobski osnovni šoli, ul. Scuole Nuove 12/I., in na didaktičnih ravnateljstvih na vpogled prednostna lestvica za učiteljska mesta na slovenskih osnovnih šolah. Razobešana bo do 9. sept. Učitelji si jo lahko ogledajo vsak dan od 9. do 12. ure.

PRIMORSKI AKADEMSKI ZBOR »VINKO VO-DOPIVEC« iz Ljubljane bo na povratku z mednarodnega festivala v Arezzu gostoval v soboto, 6. septembra, ob 20.30 v Prosvetnem domu na Opčinah.

Na koncert so vljudno vabljeni vsi ljubitelji slovenske pesmi.

Politični poskus, ki zanima ves zapadni svet

(Nadaljevanje s 1. strani)

Kakšna pot vodi iz tega kočljivega stanja? Najvidnejši možje na zapadu menijo, da bi se Francija morala s pogumnim dejanjem odpovedati slehernemu kolonialnemu gospodstvu v Afriki ter priznati vsem ondotnim narodom popolno enakopravnost s Francozi.

Po zgledu Britanske skupnosti narodov naj bi se ustanovila Francosko-afriška zveza držav, v kateri bi bila vsaka dežela samostojna ter na pravičen način deležna dobičkov iz naravnih bogastev Afrike.

To je edina pot, ki lahko obvaruje Afriko in zapad pred nevarnostjo komunističnega prevrata. Odgovornost De Gaulla za politiko, ki jo vodi Francija, je zatorej svetovno zgodovinskega pomena.

Tržaškega

OBČINSKE VOLITVE

Tajništvu tržaškega županstva so bile doslej predložene tri kandidatne liste. Prvo mesto si je zagotovila komunistična stranka, kateri sledita listi demokristjanov in socialnih demokratov. Na komunistični listi kandidirajo vsi bivši občinski svetovalci razen Slovence, gđc. Stanke Hrovatinove z Opčin. Načeluje ji poslanec Vidali, za njim pa pridejo dr. Pogassi, Bernetičeva, Gombač in ostali veljaki.

Tudi med demokristjani najdemo stara imena, kot so dr. Franzil, dr. Rinaldini in ing. Visintin, izostali pa so bivši dolgoletni župan ing. Bartoli, dr. Harabaglia, predsednik Lege Nazionale, in predsednik Zdrženja italijanskih katoliških delavcev dr. Nattuto ter prof. Romano, bivši glavni tajnik stranke. Najresnejši kandidat za župansko mesto je, kot smo pisali, dr. Franzil.

Na listi socialnih demokratov so vsi vidnejši strankini predstavniki, kot prof. Lonza, prof. Dulei in g. Cesare.

Ostale stranke niso doslej predložile nobene liste, ker verjetno niso še nabrale predpisanega števila podpisnikov. Znano pa je že, da bosta listi Neodvisne socialistične zveze (bivša OF) načelovala dr. Dekleva in g. Petronio, listi Slov. dem. zveze dr. Agneletto in dr. Simčič, listi Fronte za neodvisnost pa g. Borghese in dr. Giampiccoli.

Ostali slovenski politični organizaciji, in sicer Slov. kršč. socialna zveza ter Skupina neodvisnih Slovencev, ne bosta, kot smo zvedeli, predložili svojih kandidatov, temveč pristašev verjetno svetovali, naj oddajo svoj glas tistim slovenskim kandidatom, ki nudijo največ jamstev, da bodo v občinskem svetu nesebično zagovarjali narodne in gospodarske koristi Slovencev.

NABREŽINA

(Dom za onemogle kmalu dograjen)

Dom za onemogle, ki ga zidajo pri Nabrežini, in sicer v enem najslabših krajev tržaške obale, bo kmalu dokončan. Glavna gradbena dela so že zaključena, saj je poslopje že pokrito. Manjka še omet tako na zunanjih kot notranjih stenah in treba je še izvršiti vsa mizarška ter instalacijska dela.

Novo poslopje se nahaja pri nabrežinski električni centrali, od koder se odpira prekrasen razgled na Istro, Furlanijo in Spodnji Kras. Stavba ima tri nadstropja in visoko pritličje ter je znatno večja, kot smo si jo predstavljali. Gradbeni stroški znašajo nekaj nad 40 milijonov, precej milijonov pojde pa še za opremo. V domu je prostora za 40 oseb.

BAZOVICA

Huda nesreča zaradi plina

Zadnja leta so tudi na podeželju skoraj vse kmečke ali delavske družine začele uporabljati v domačem gospodinjstvu tekoči plin. Z njim gospodinje mnogo prihranijo tako na času kot na denarju, stanovanja pa so neprimerno bolj snažna, kot so bila tedaj, ko so uporabljali štedilnike na drva ali premog.

Toda kot sleherna pridobitev sodobne civilizacije ima tudi uporaba tekočega plina

svoje senčne strani. Ena teh je žal prišla na dan tudi v Bazovici.

Ko je prejšnjo soboto 20-letna domačinka Silvana Petaroš hotela pripraviti kosilo, se je jeklenka s plinom iznenada razpočila in mlado gospodinjko ranila ter hudo opekla. Eksplozija je povzročila znatno škodo tudi v stanovanju.

Ranjeno dekle so odpeljali v bolnišnico, kjer se bo verjetno morala zdraviti mesec dni. Nesreča se je zgodila najbrž zato, ker dekletu ni opazilo, da je plin več časa uhajal iz jeklenke, ne da bi izgoreval. Ko je zato prižgala žveplenko, je bila eksplozija nezogibna.

Vsi vaščani ji želimo, da čimprej popolnoma okreva.

DOLINA

80-letnica prosvetnega društva

V nedeljo bodo v Dolini praznovali 80-letnico prosvetnega društva Valentin Vodnik. Zgodovina društva je tesno povezana z mogočnim, vseljuskim taborom, ki je bil prav tako pred 80 leti v Dolini in ki pomeni tako rekoč začetek splošnega narodnega prebujanja tržaških Slovencev.

Na poziv političnega društva Edinosti se je leta 1878 v Dolini zbralo ogromno število Slovencev iz Trsta in okolice ter po vzgledu ostalih taborov po Sloveniji javno izpričalo svojo narodno zavest ter obenem zahtevalo narodno in politično enakopravnost.

Prav na dan tega tabora je bilo v Dolini ustanovljeno Bralno in pevsko društvo Valentin Vodnik, ki ima gotovo mnogo zaslug, da so se najprej narodno prebudili Dolinčani in kasneje ostali Slovenci.

V spomin na pomembni obletnici je sedanjje društvo pripravilo kulturno prireditev, pri kateri bodo sodelovali mnogi pevski zbori iz Brega, dolinski tamburaški zbor in trio, plesna skupina iz Rojana ter domača godba. Prireditve se prične ob 15. uri in pol.

CEROVLJE

Tudi naši kraški kmetje se čedalje bolj mehanizirajo. Tako si je naš domačin Ivan Antonič pred kratkim nabavil traktor in z njim že opravlja vsa važnejša dela na polju.

Drugače pa se kmetovalci letos pritožujejo zlasti zaradi izredno slabe letine sena. Vsi cerovski kmetje niso doslej doma nabrali niti za dober voz trave. Nekateri so si pomagali tako, da so si nabavili kakšen voz detelje v Furlaniji. Še največ upanja pa daje trta, ki je letos zares dobro obrodila.

SOLSKA OBVESTILA

Ravnateljstvo slovenske višje realne gimnazije in klasičnega liceja v Trstu sporoča, da se je vpisovanje za šolsko leto 1958/59 pričelo 1. sept. in traja do 25. Prošnje sprejema tajništvo zavoda v ul. Lazzaretto Vecchio 9/II., in sicer vsak delavnik od 10. do 12. ure.

Ravnateljstvo slovenske višje realne gimnazije v Trstu sporoča, da se prično zrelostni izpiti 17. septembra s pismeno nalogo iz italijanščine.

Ravnateljstvo slovenske nižje industrijske strokovne šole v Trstu, Rojan, ul. Montorsino 8/III. obvešča starše, da bo vpisovanje v I., II. in III. razred šole trajalo do 25. septembra. Tajništvo je odprto vsak delavnik od 10. do 12. ure.

Istočasno opozarja učence in učenke, da se prično popravni izpiti v ponedeljek, 8. sep., ob 8.30.

Virgilu Iščeku v spomin

Ravno tako kot Filipa Terčelja je Virgil tudi mene spravil v rodne kraje ter me tu vpregel v narodno delo.

Jaz sem bil tedaj glavni urednik glasila Slovenske ljudske stranke, dnevnika Slovenca, ter mi zato niti na misel ni seglo, da bi zapustil Ljubljano in se vrnil na Primorsko.

V časnikarsko delo me je bil potegnil še kot visokošolca na Dunaju Izidor Cankar. Za časa gibanja za Majsko deklaracijo tik

4. Dr. E. BESEDNJAK

pred koncem vojne je Cankar prišel na Dunaj in se udeležil sestanka Katoliškega akademskega društva Danice, kjer sem slučajno imel predavanje o »Jugoslovanskem vprašanju«.

Ko smo se po sestanku akademiki zbrali s Cankarjem v neki kavarni, me je povabil, naj napišem kaj za Slovenca, katerega je tedaj on urejeval.

»Nikoli še nisem pisal v liste!« sem odgovoril.

»Poskusite!« je odgovoril. »Prepričan sem, da pojde.«

In tako sem odposlal v Ljubljano svoj prvi članek, ki ga je Cankar priobčil na uvodnem mestu, čeprav sestavek tega niti zdaleč ni zaslužil.

To je Cankar storil, da bi mladega fanta osrčil ter ga pridobil za časnikarstvo. Obenem mi je nakazal na Dunaj honorar, ki mi je zelo prav hodil.

GLAVNI UREDNIK SLOVENCA

Tako je začelo moje dopisovanje Slovincu. Cankar je po načrtu vsak moj članek objavil kot uvodnik ter mi na Dunaj redno in točno pošiljal nagrade.

Nekega dne sem pa prejel od Cankarja brzojavko, naj pridem v Ljubljano ter prevzamem namesto njega urejevanje dnevnika. To je bil čas, ka je Izidor Cankar imel prevzeti stolico za zgodovino umetnosti na ljubljanski univerzi ter se je zato moral odpovedati časnikarstvu.

Cankarjevo ponudbo sem odklonil, češ da hočem prej končati vseučilišče.

Ko sem pa po nekaj mesecih obiskal Ljubljano, sem se vendar dal prepričati in prevzel uredništvo. Cankar mi je namreč pojasnjeval, da bom kljub uredniškemu delu imel časa dovolj, da se pripravim na izpite. Zanimivo je pri tem omeniti, kako me je Cankar preizkusil, ali bom sposoben biti vsaj približno njegov naslednik pri Slovincu. Ko sem se pojavil prvič v uredništvu, me je povabil, naj grem v sosedno sobo in napišem uvodnik.

»O čem?« sem poprašal.

»To je tvoja stvar.«

Drugi dan me je spet poslal v sosedno sobo z naročilom, naj napišem uvodnik.

Tako se je ponavljalo nekaj dni in izpit za glavnega urednika je bil položen.

BREZIMNO DELO

Medtem se je med starejšimi uredniki prebudil odpor, da bi tako mlad fant postal njim nadrejen. Cankar me je obvestil, da se temu zlasti upira Franc Kremžar, češ da je njegova žena zelo huda, kako mora študent preskočiti njenega izkušenega moža.

(Nadaljevanje na 5. strani)

Dopisi iz Goriške

HUDE POSLEDICE STRAHOTNEGA NEURJA

Poročilo o neurju v Gorici in njeni okolici, ki smo ga priobčili v zadnji številki, moramo dodati, da je toča povzročila hujšo škodo tudi v južnem delu Štavra, v Grojni, Moši in Šlovrencu pri Moši. Po vseh teh krajih je okrog 50 minut klestila toča, katera zrna so bila debela kot orehi.

Med nevihto je strela hudo pokvarila tudi lokomotivo jutranjega vlaka Videm-Trst. Ker so jo morali zamenjati, je imel vlak 20 minut zamude.

Z boleščjo smo goriški meščani v terek zjutraj gledali na uničene gredice na obeh straneh Korza Italije, naše glavne mestne ulice. Pred goriško južno postajo se je nabralo toliko vode, da je ponekod že vdiral v postajno poslopje. Posebno neprijetna je bila toča do naših golobov, strnadov, kosov in drugih ptičev, saj je bilo ubitih do 500 golobov in več stotin raznih ptičev. V mestu so imeli ognjegasci mnogo dela, saj so morali na raznih krajih odstraniti vodo, ki je vdrla skozi poškodovane strehe in marsikje povzročila hudo škodo na pohištvo.

Med neurjem je strela udarila, kakor smo že poročali, tudi v travniški zvonik, na katerem je odkrila del strehe; šele v popoldanskih urah je travniški tobakarnar opazil dim na zvoniku in o tem takoj obvestil ognjegasec. Strela je namreč zažgala tramovje ostrejša. Štiri tramove, ki so bili hudo poškodovani, bodo morali odstraniti. Celotna škoda, ki jo je zaradi strele pretrpela travniška cerkev, znaša 130 tisoč lir. Naj na tem mestu še omenimo, da že nekaj tednov poganja travniške zvonove električna sila. Sprememba je močno užalostila premnoge mestne dečke, ki so kar uživali, ko so ob raznih cerkvenih obredih vlekli za vrvi, v družbi s cerkovnikom, ki ima sam celo kopo otrok.

Škoda na podeželju

Škoda v mestu, zlasti v Podturnu, je sicer velika, a neprimerno večja je tista v Podgori, Pevmi (do spomenika), Štavra, Ločniku, Moši in v Šlovrencu pri Moši. Žalost vinogradnikov je nepopisna, saj je bil ves njihov trud v nekaj minutah popolnoma strt. Prišli so skoro ob celotni pridelek grozdja, ki je pred neurjem kazal, da bo mnogo večji od lanskega.

V Podgori pa so poleg vinogradnikov bili hudo prizadeti tudi mnogi vrtnarji. Pretresljiv je bil posebno pogled na mnogoštevilne razdejane nasade krizantem in drugih cvetic, ki jih Podgorci skrbno goje.

Strokovnjaki kmetijskega nadzorništva so medtem že ocenili škodo. Po njihovem znaša 35 milijonov. Da bi oškodovancem poskrbeli čimprejšnjo pomoč, je nadzorništvo poslalo posebno poročilo ministrstvu za kmetijstvo, prefekturi in ostalim uradom. Bojimo se pa, da bodo oblastva tudi to pot prepočasi ukrepala, kajti premnoge oškodovance bi pred črnim obupom mogla rešiti le zares takojšnja pomoč. Po našem prepričanju bi prefektura škodo vinogradnikov vsaj omilila, če bi takoj izdala kakemu podjetju dovoljenje, da prekuha obtolčeno grozdje v žganje.

GORIŠKI OBČINSKI ODBOR

Goriški občinski odbor je na zadnji seji razpravljajal o raznih upravnih zadevah. Tako je sklenil preurediti zgodovinski del trga sv. Antona, za kar bodo potrošili en milijon 300 tisoč lir. Postavili bodo obenem primerno gredico okoli velikega spomenika, ki so ga na trgu Battisti pred kratkim postavili v spomin Enrica Totija.

Župan dr. Bernardis je nato tovarišem razložil, kako je potrebno, da oblastva skrbe za verske potrebe prebivalcev v novih mestnih naseljih. S tem je mislil na gradnjo novih cerkva in stanovanj za duhovnike.

IZ PODGORE

Torkovo neurje je povzročilo precejšnjo škodo tudi v tako imenovanem Kantonu v Podgori.

V zadnjem dopisu iz Podgore, to je pred neurjem, smo naprosili mestno upravo, naj poskrbi, da se bolje uredi tudi ta predel naše vasi. Upamo, da bo občina v doglednem času ugodila tej potrebi naših prebivalcev.

IZ SOVODENJ

V preteklem tednu so odpeljali lastniki hiš material, ki je bil nakopan na obeh straneh vzdolž naše glavne ceste; kar ga je pa ostalo, ga sedaj odvažata občina na svoje stroške. S tem bodo končana vsa pripravljana dela in že v tem tednu bodo pričeli asfaltirati cesto, s čimer hoče občinska uprava preprečiti še nadaljnje velike stroške, ki jih povzročata trajno popraviljanje neasfaltirane ceste. Asfaltiranje bo stalo okoli 4 milijone lir. O tem sta imela v preteklem tednu daljši razgovor s prefektom dr. Nitrijem naš župan in občinski tajnik. Županstvo je že razglasilo, da bo cesta zaprta za promet do 6. t. m. Najprej bodo asfaltirali cesto do cerkve nato do Rubij.

IZ ŠTAVRA

Zvedeli smo, da je župan dr. Bernardis imel v Vidmu sestanek, ki se ga je udeležil tudi državni podtajnik ministrstva za javna dela Ceccherini. Na njem so razpravljali tudi o prošnjah za napeljavo vodovoda v zgornjem delu Štavra, na Gradiškuti in v mestu.

Sestanka se je udeležil tudi voditelj videmskega tehničnega urada in predsednik beneškega urada za vode. Sklenjeno je bilo, da bo urad za vode v Benetkah posredoval, da se prošnje takoj ugodno rešijo.

OPOZORILO DAVKOPLAČEVALCEM

Goriško županstvo poziva davkoplačevalce, naj najkasneje do 20. sept. prijavijo dohodke, ki so podvrženi raznim občinskim davkom.

Prijave je treba izpolniti na posebnih obrazcih, ki jih davkoplačevalci dobe na občinskem uradu v ulici Mazzini št. 7. Komur se dohodki niso spremenili, ta ni dolžan napraviti nobene prijave.

OPOZORILO KMETOVALCEM

Male posestnike in najemnike opozarjamo, da lahko dobe državni prispevek za nakup umetne živinske krme. Prispevek znaša 30% nakupne cene. Vsak živinorejec si lahko nabavi 1 do 5 stotov krme. Prispevek bo delilo Kmetijsko nadzorništvo, ki je že dobilo od pristojnega ministrstva potrebna denarna sredstva.

Kdor želi dobiti prispevek, mora napraviti prošnjo na posebnem obrazcu, ki ga dobi pri Kmetijskem nadzorništvu v Gorici, ul. Duca d'Aosta, in pri njegovih podružnicah na podeželju. Prošnjo je treba vložiti pri nadzorništvu do 15. novembra 1958. Ker bodo prošnje reševali, dokler ne bo posebni

sklad izčrpan, svetujemo kmetovalcem, naj prošnjo čimprej vložijo. V prošnji je treba navesti ime, priimek in naslov prosilca, vrsto in površino posestva, posejano površino posestva, število glav živine in vrsto ter količino krme, ki jo prosilec hoče kupiti.

Nadzorništvo bo nato določilo višino prispevka in prosilcem izdalo dovoljenje za nakup krme. Živinorejci pa prejmejo prispevek šele potem, ko bodo nadzorništvu predložili potrdilo o nakupu krme.

Virgilu Ščeku v spomin

(Nadaljevanje s 4. strani)

»Kaj naj naredim?« me je prašal Cankar.

»Ali naj ga pošteno oštejem?«

»Nima smisla,« sem odgovoril. »Če je že tako občutljiv, predlagam, naj se v Slovencu sploh ne objavi, da sem jaz glavni urednik. Zame to ni važno. Bo mož imel vsaj mir v družini.«

In tako se je zgodilo. Slovenca sem urejeval približno eno leto, ne da bi zato vedela širša javnost.

Toda stvar je kljub temu postala kmalu znana zlasti med mojimi prijatelji iz Primorske in o njej je bil seve poučen tudi Virgil Šček.

Po hitrem razmisleku se je odločil, da me kratko malo održe od Slovenca ter moralno prisilili, da se vrnem domov, kjer me je nameval vključiti v svoje politične načrte.

O tem jaz seveda nisem nič vedel. Niti slutil nisem, kaj Šček z menoj namerja. Prepričan sem bil, da bom ostal za vedno v Sloveniji in Jugoslaviji.

POŽIG NARODNEGA DOMA

Da bi moj povratek v domačijo prepričevalno utemeljil ter mi ustvaril obenem pogoje gospodarskega obstanka na rodni zemlji, je Šček čakal samo na ugodno priliko.

Nudil mu jo je, kot se čudno sliši, požig Narodnega doma ali Balkana v Trstu dne 13. julija l. 1920.

Požig osrednjega sedeža kulturnih, gospodarskih in političnih organizacij tržaških Slovencev, izvršen ob belem dnevu, v osrčju mesta in pred očmi brezbrizne policije, je zgodovinski dogodek, ki je do globočin pretresel naš narod do poslednjega njegovega člana.

Spominjali se ga bodo še pozni rodovi vse dotlej, dokler bodo Slovenci prebivali na tej zemlji.

To je bil eden največjih političnih zločinov, kar jih je doživela Evropa po prvi svetovni vojni.

Kar je Slovence posebno globoko žalilo, je bilo, da se ni tedaj v liberalni in demokratični Italiji Giovannija Giolittija našel nihče, ki bi to fašistično hudodelstvo javno obsodil ali skušal krivico in škodo kakorkoli popraviti.

Značilno za tedanje demokratično Italijo je, da je policija v Trstu mirno gledala, kako je velika množica, medtem ko so Narodni dom ovijali plameni ter so se rušili njegovi zidovi, od divjega veselja vzklikala in ploskala.

Ko so nekaj let kasneje fašisti prišli na oblast, so bili na požig celo ponosni, v njem so videli nekako junaško dejanje. Saj so na poslopje kavarne degli Specchi nasproti mestni hiši postavili pozneje kar mramorno ploščo, v kateri je bilo vklesano, kako je 13. julija 1920 Francesco Giunta s tega mesta vodil svoje fašiste k naskoku na Balkan, na trdnjavo slovenskih sovražnikov Italije.

Požig Balkana so veličali kot dogodek, ki je bil odprl fašizmu zmagoslavno pot do gospostva nad vso državo.

(Nadaljevanje prihodnjič)

Beneška Slovenija

IZ VIDMA

Že nekaj dni je odprta v Vidmu mednarodna obrtniška razstava pod naslovom »Moderna hiša«, ki se je udeležujejo tudi slovenski obrtniki. Slovenski obrtniški izdelki so si že pred časom utrlji pot v mednarodnem gospodarskem življenju in njihova ličnost ter trpežnost bo zaslovela po zaslugi videmske razstave tudi v Italiji še bolj, kot je slovela do danes. Goriški in tržaški slovenski obrtniki si bodo to razstavo prav gotovo »ledali v velikem številu. Videmskim vodilnim gospodarskim in kulturnim krogom je treba zares iz srca čestitati k vnetemu in nestrnemu prizadevanju, da se gospodarski in kulturni stiki med sosednima narodoma čim bolj poglobijo. Takega potrebnega razumevanja pa doslej goriški in tržaški italijanski krogi žal še niso pokazali. Zato tudi ni zgolj slučaj, da nosi dogovor o obmejnem malem prometu naslov: »Videmski sporazum«.

V nedeljo 7. t. m. bo na omenjeni razstavi jugoslovanski dan. Ob tej priliki bodo nastopili s svojim pestrim programom tudi že slavni »Veseli planšarji« iz Ljubljane. Z njimi hosta nastopila tudi dva solista. Na razstavi nastopajo tudi vsak večer orkestri iz raznih italijanskih mest.

IZ REZIJE

Konec julija je umrl 66-letni domačin iz Lisčeca Valentin Nardon. Na povratku z dela mu je postalo slabo, padel je na tla in pri tem zadel ob oster kamen, ki mu je prebil sence. Bil je takoj mrtev.

Ob istem času je v Luksemburgu umrl tudi 35-letni izseljenec Izidor Nardon iz Sv. Jurija pri Rezi. Rajni je hodil vsako leto na delo v Luksemburg.

Pokojnikoma naj dobri Stvarnik usmiljeno poplača vse njuno trpljenje na tej zemlji. Izidorovi užaloščeni ženi in sinčku izrekamo iskreno sožalje.

IZ MUZCA

Vso našo dolino je pretresla žalostna vest, da se je v muških gorah pri nabiranju planik smrtno ponesrečil 46-letni domačin Gino Markjöl.

V zadnjem času prihaja v Muzac veliko tujcev, ki si ogledajo izvir Tera in bližnje gorovje. Kot v Karniji tako tudi pri nas ljudje zaradi bede nabirajo v gorah planike in jih prodajajo izletnikom. Tako je delal tudi pokojnik, toda pri nabiranju se je utrgala skala in je zdrknil v globok prepad. Bil je na mestu mrtev. Naj sveti pokojniku večna luč!

IZ SV. PETRA SLOVENOV

Dne 15. avgusta se je v Belgiji smrtno ponesrečil 51-letni izseljenec Ernest Gujon iz Mažerol. Rajni je v tujini delal 10 let.

V Čeplatišču je prav tako pred kratkim umrl 87-letni Ivan Trinko, najstarejši mož sovojenjske občine. Pokojnikoma naj sveti večna luč. Sorodnikom izrekamo globoko sožalje.

IZ ČEDADA

V nobeni državi ni danes toliko izseljenec iz Beneške Slovenije kot v Franciji. Kaj-

ti tja jih je prišlo v zadnjih dveh letih tudi precej iz Belgije, ker so prav v belgijskih rudnikih zelo slabe zdravstvene razmere.

Zato je razumljivo, da Beneški Slovenci z napetostjo zasledujemo politični razvoj te zapadne države, zlasti odkar je prišel na oblast general De Gaulle. Bojimo se zlasti, da bo osvobodilno gibanje Alžircev gnalo tudi Francoze vedno bolj na desno, tako da bodo postali strupeni nacionalisti in šovinisti. Če se to zgodi, bo tudi izseljenec slaba predla. Doslej so naši izseljenci mirno delali skupno s Francozi, Poljaki, Alžirci in delavci vseh drugih narodnosti. Kako pa bo jutri, nihče ne ve. Skrbi nas tudi, kaj bo s francoskim frankom. Ali bo ohranil vrednost, ki si jo je priboril v zadnjih mesecih, ali pa bo njegova vrednost zopet padla, kot se je to letos že enkrat zgodilo, tega nihče ne ve. Zato je zaniknost vladajočih krogov v Rimu in Vidmu še toliko bolj obsodbe vredna, ker se prav malo potrudijo, da bi v naših dolinah ustvarili boljše gospodarsko stanje, tako da bi našim ljudem ne bilo več treba klatiti se po svetu.

IZ BRDA

Vest, da bodo v kratkem začeli širiti cesto iz Ramandolja v Vizont, je našim ljudem kar zmešala glave. Pot bodo namreč zato razširili, ker so strokovnjaki mnenja, da so v Bernadiji, 3000 m pod zemljo, bogata petrolejska ležišča.

Če bodo v Bernadiji zares našli bogato petrolejsko žilo, bodo za ta najbednejši kot Beneške Slovenije zares nastopili zlati časi. Podjetje Brotto iz Verone bo, hvala Bogu, razširilo cesto; če ne bodo našli petroleja, bo vsaj ostala dobra cesta.

47

V SONCU in senci

(Usoda Habsburžanov)

R. B.

Kavalir pustne noči ni prejel odgovora. Tako je izzvenela čustvena zgodba iz poslednje mladosti nesrečne cesarice. Ne, še poslednji zvok se je utrgal iz izzvenelih strun.

Cesarica je kar prevzel ogenj pisanja. Pesmi so se ji zlivale na papir, kakor ji je čudna bolelost neizživljenih mladih let vedno bolj polnila srce. Na grad v Gödölle je ukazala tajno poklicati izobrazeno mlado damo, s katero sta v večernih tiščinah prepisovali in popravljali pesmi. Nato so te cesaričine slovstvene izdelke nesli v državno tiskarno, kjer so jih posebni zapriseženi stavci v veliki tajnosti tiskali. Elizabeta je natisnane pole spravila v železno škatlo in jim priložila listek, da se sme njena književna zapuščina odpreti šele po njeni smrti. Nekaj pesmi, med njimi tudi ono »Long, long ago«, so našli v zapuščini barona Fritza Pacherja von Theinburga, njenega spremljevalca na onem maškaradnem plesu.

Cesaričina idila z njim je izzvenela kot odmev daljnega zvona. Nekega dne, bilo je 3. junija 1887, je Pacher prejel pismo iz Brazilije. V njegovo veliko začudenje je padel iz ovoja natiskan list s tisto pesmijo o nekdanji sreči. Zaman je cesaričin kavalir iskal naslov ali podpis ali kako napisano besedi-

co. Nič! Tedaj je sklenil, da bo rumenemu domu potegnili krinko z obraza. Njegove slutnje, da je domino cesarica, so v njegovem srcu postale resnica. Odgovoril ji je v dolgi pesmi »Neznanka«. V verzih ji razkriva, da jo je spoznal. Hotela da se je poigrati z njim; nemara ne zato, ker bi ji bil všeč, saj je v primeri z njo nizkega rodu, ampak zato, ker se ji študi tista vrsta ljudi, ki kleči pred njenimi nogami, se ji laska in ji laže... On pa da je odkrit mož, ki ve, kdo je ona, a zanj je kljub temu le ljubki domino s plesne noči...

Pismo je oddal kot po navadi na številko poštne predala glavne pošte. Zaman je čakal na odgovor. Končno se je ojunčil in šel vprašat na pošto po svojem pismu.

Izročili so mu neodprto pismo. Morda pa je le Elizabeta poslala ponje svojo zaupno dvorno damo; morda je verze prebrala, a se je v svojem cesarskem ponosu čutila razkrito in užaljeno ter je pismo ukazala poslati nazaj na pošto. V njej se je vedno boril ponos vladarice in živo srce osamele ženske! Idila se je končala...

Usahlji zvončki, stoti upi

Elizabeta je v mladosti zaman iskala srce, ki bi jo razumelo; ki bi ubrano utripalo z njenim srcem. V svojih zaklenjenih pesmih

je izpovedala svoje misli. Uhajale so ji v preteklost, njeni upi so težili v daljno bodočnost, sedanost ji je bila kot nejasna tenja. Njene nade so se ji zdele strte, strte do konca.

Mož, cesar, je ni razumel, preobložen je bil s praznim pisarniškim delom. On, realist, ki mu je bila slava habsburške hiše gonilo vsega življenja, je bil tuj njeni pesniški duši.

Vendar je Elizabeta v svojem albumu že vedno hranila šopek zvončkov, katere je nabral zanj v prvih pomladnih srečanjih njen mladostni zaročenec. Hranila jih je ob njegovi sliki kot davni spomin na srečne dni. V prvih letih ji je bil ljub in svetel; od časa do časa je listala po albumu in se zazrla v tiste belo-rumene zvončke. Ah, a to so samo spomini, zvončki in upi so strti...

Strti? Ne, Elizabetina nprav se je upirala z vso življenjsko silo tej misli. Iskala je utehle, ljubezni in upov spet v naravi. V album si je zapisala: »Vsaka lepa pokrajina je božji spev in te pesmi so neizčrpne po krasoti in obilju.«

Skušala je z novim beganjem po svetu umiriti svoje neutolaženo srce, pa se je spet spomnila na svoj album in na šopek usahljih zvončkov. Vračala se je domov v svoj Gödölle in prelistavala album, božala cvetke...

Novi dogodki so še bolj potrli njene upe. Prišel je Elizabetin — petdeseti rojstni dan. Ni bil srečen. Leta niso škodila njeni lepoti, a begal jo je spomin, da je dolgo življenjsko dobo preživela notranje nezadovoljna in brez radosti.

(Dalje)

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Slovenski umetniki na Švedskem

(Novo srečanje s Čelom Pertotom)

Te dni je spet prišel iz Stockholma na obisk v domovino kipar Čelo Pertot. Pri srečanju nam je povedal nekaj zanimivih stvari o sebi in o nekaterih drugih slovenskih umetnikih, ki so se ustalili na Švedskem.

Koliko časa boste ostali doma na Tržaškem?

»Odvizno je od tega, kdaj bom opravil vse tisto, kar imam v načrtu. Predvsem moram obiskati še Rim, Milan, Zagreb, Beograd in seveda Ljubljano. V Ljubljani se čutim skoro bolj doma kot v Trstu samem, kjer sem živel le malo časa, ko sem bil še prav mlad, medtem ko sem v Ljubljani nekaj časa študiral. Tam imam sošolce, in lahko rečem, tudi prijatelje.«

Se tičejo ta vaša potovanja tudi morebitnih razstav?

»Ne. Tičejo se le mojih zasebnih zadev. Samo razmišljam še o tem, da bi priredil kdaj v bližnji bodočnosti razstavo v Milanu.«

Brali smo, da so vam tudi v Berlinu ponudili, da bi priredili tečaj za vplivanje v bronu.

»O tem ni še nič dokončno sklenjenega. Znani kipar prof. Bernhardt Heibeiger — morda ste slišali o njem v zvezi z okrasitvijo berlinske Interbau — mi ponuja, da bi priredil tudi v zahodnem Berlinu tak tečaj, kot sem ga imel svoj čas na Dunaju, a se zaradi drugih načrtov še nisem odločil.«

Zakaj tako radi prihajate v domovino?

»Iz domotožja. Čeprav sem postal švedski državljan, je domovina le domovina. In domovine — tu mislim tudi Slovenijo ter njene ljudi — človek ne more pozabiti. Posebno zadnje mesece me je mučilo domotožje. Morda mi ga je še posebno vzbudilo to, da sem bil za tolmača jugoslovanskemu nogometnemu moštvu na tekmah za svetovno prvenstvo.«

Kako to?

»Ker niso organizatorji nikogar drugega našli, ki bi lahko bil za tolmača. Politični begunci namreč niso prišli v poštev. Sprva je bilo nekaj težav zaradi srbohrvaščine, pa smo se kmalu privadili.«

Vzdržujete kake kulturne stike z domovino?

»Naročen sem na Novi list in še na nekatere druge slovenske časnike. Zlasti Novi list hlastno preberem, takoj ko ga dobim, ker sem željan novic iz našega kulturnega življenja na Tržaškem in da bi zvedel, kaj se dogaja v domovini. Z nekaterimi, a redkimi ljudmi sem tudi v pismenem stiku, a nimam mnogo časa za pisanje.«

All imate kake stike z drugimi Slovenci in Tržičani na Švedskem?

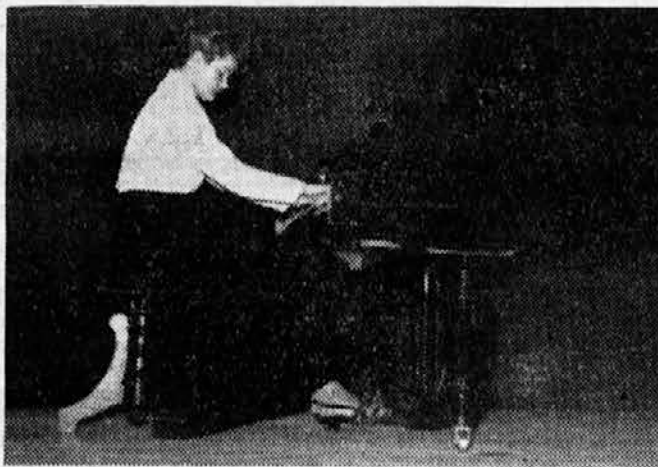
»Seveda. Predvsem s pianistko Damjano Bratuževno. Mnogokrat nas obišče. Neverjetno, kako to dekletko že dobro govori švedski, čeprav je v deželi

šele nekaj nad eno leto dni. Poučuje klavir in menda je navezala stike tudi z glasbenimi krogi pri radiu. Na Švedskem ji silno ugaja in se počuti v tamkajšnjem okolju kot doma ali še bolje. Poznanstev ima že več kot jaz, ki živim že mnogo dalje tam gori — se je nasmehnil mladi kipar. Je pač dekletko...«

... in še čedno povrh! In z drugimi?

»Na Švedskem že nekaj let živita in delujeta znani mladi slovenski arhitekt France Ivanšek — verjetno ga poznate po njegovih člankih iz ljubljanske revije Arhitektura — in njegova žena, ing. Ravnikarjeva. Ivanšek je precej gradil na Švedskem. Tako je imel mnogo več priložnosti eksperimentirati z novimi arhitektonskimi oblikami, ki so mu pri srcu, kot v domovini. Tudi njemu in ženi na Švedskem zelo ugaja. Trenutno pa sta onadva na obisku v Sloveniji. Poleg tega sem znan tudi s slovenskim lektorjem za slovanske jezike na univerzi v Stockholmu.«

Morebiti vas bo zanimalo, da sem se na švedskem spoznal tudi z Danilom Dolcujem, ko je bil tam na obisku. Vzbujal je veliko zanimanje in je res nenavadno privlačen človek. Dva- ali trikrat sva bila Bratuževa in jaz v družbi z njim in smo se prijetno razgovarjali. Povedal nama je, da je slovenskega rodu, a ne zna slovensko. Razen tega je po njegovem svetovnem nazoru narodnost postranskega pomena. Čuden, a po svoje vendar zelo simpatičen človek. Ni res, da je snob. Kar dela, dela iz pričanja.«

Pianistka Damjana Bratuževa

In vaše delo?

»Ko sem bil te dni v Berlinu, sem dobil brzojavko, da je Narodni muzej v Stockholmu za svojo galerijo moderne umetnosti odkupil dva moja kipa. Enega je že prej odkupil muzej za moderno umetnost v Göteborgu. Tja me tudi vabijo, da bi priredil tečaj za vplivanje v bronu, ki naj bi se začel v februarju. Zaradi tega mi je težko spraviti v sklad datume tečajev v Berlinu in Göteborgu.«

V zadnjem času sem ustvarjal predvsem kiparska dela v bronu. Največ ženske like.«

(Pokazal je mapo s slikami svojih zadnjih del, med katerimi je tudi zanimiv kip nadangela Gabrijele.)

Ste se lotili tudi cerkvene umetnosti?

»Bil je le poskus. Za to bi moral biti notranje bolj ubran in pripravljen. Znani italijanski pisatelj Leonida Repaci, ki je med svojim obiskom na Švedskem videl moje kipe, je celo zapisal, da sem jaz po svoji ljubezni do telesnosti in ženskih likov največji pogan v umetnosti. Res pa je, da Švede, ki so notranje malo sproščeni, prav to malo plaši na mojih kipih,« se je spet nasmehnil umetnik. »Oni cerkvenega kiparstva skoro ne poznajo.«

In zanaprej?

»Rad bi za kako leto ali dve pripeljal ženo in dve in pol leti staro hčerko Marijo v Slovenijo, da bi se naučila slovensko in da bi žena dobro spoznala mojo domovino. A to je odvisno od gospodarskih možnosti.«

»Naj vam še povem,« — je pristavil, preden smo se ločili — »da sem z največjim zanimanjem prebiral v Stockholmu Rebulovo povest »Klic v Sredozemlje«, ki se dogaja tako rekoč v našem kraju. Ker podnevi nisem imel časa, sem jo bral ponoči in nisem mogel nehati, dokler je nisem prebral do konca. Žena se je čudila, zakaj jo s takim zanimanjem berem. Razložil sem ji, da sem našel v njej košček domovine.«

KROZEK MLADIH IZOBRAZENECV V TRSTU vabi na sestanek, ki bo v petek, 5. septembra, ob 20.30 v Trstu, ul. Commerciale 5/I. Na sporedu je predavanje o »aktualnem vprašanju«.

KMI iz Trsta in KMI iz Gorice priredita v nedeljo, 7. septembra, popoldanski izlet na Oslavje pri Gorici. Vabljeni so vsi mladi izobraženci.

V DACHAUSKIH BLOKIH

E. Z.

30

Vozili smo se vso noč. Čeprav me je noga močno bolela in nikakor nisem mogel najti primerne položaja zanjo, da bi ne čutil toliko bolečine, sem vseeno končno nekoliko zadremal. Tu pa tam sem se predramil ob kakem močnejšem sunku, ali če se je vlak nenadno ustavil. Nato sem pa kljub mrazu spet zadremal. Mislim, da so tudi drugi dremali. V vagonu je bilo čisto tiho, kot da se prevaža v njem kup mrtvih. Proti jutru sem se zbudil zaradi mraza in bolečine v nogi. Večina je še spala, nekateri pa so se že tiho pogovarjali. Tupatam se je kdo vzel k lini, da bi pogledal, kod se vozimo, a v temi je bilo razločiti le bele lise snega. Peljali smo se čez Alpe proti Salzburgu, a to smo lahko le ugibali. Noč nas je zdelala in nikomur se ni ljubilo govoriti.

Ko je vzšlo sonce, smo bili nekje na bivši avstrijsko-nemški meji. Vlak je začel voziti počasneje in se vsak hip ustavljal. Vsi drugi vlaki so imeli prednost. Toplo, že čisto pomladno sonce in lepa, prijazna havarska pokrajina sta nas spet nekoliko razvedrila. Vsak je hotel vsaj za hip pokukati skozi lino, skozi katero je bilo videti prijazne enodružinske hiše v alpskem in modernem slogu, kmetije z značilnimi lesenimi balkoni, postaje z gredicami, mnoge tovarne in ljudi, ki so se vozili s kolesi po lepih asfaltiranih

cestah. Na prvi pogled ni nič v tej pokrajini spominjalo na vojno. Če bi se ne vozili v zaprtem tovornem vagonu, ki je bil sicer določen za transport prašičev in goveje živine, bi se nam morda zdelo, da smo na turističnem potovanju. Tudi ljudje, ki so čakali na postajah, skózi katere smo se peljali, ali se vozili po cestah ob progi, na kateri je stal naš vlak, najbrž niso slutili, kakšen tovor prevaža, ali pa so bili tega tako navajeni, da jih ni več zanimalo...

Ko smo se proti poldnevu bližali Münchenu, smo zaslišali sirene, ki so tulile »predalarm«, vendar je naš vlak vozil dalje. Nekateri med nami je začelo skrbeti. Spomnili smo se, da smo brali o letalskih napadih na München. Vendar smo upali, da bo naš vlak le vozil skozi, tako da nas morebitni letalski napad ne bo našel ravno na postaji, ki je predstavljala seveda enega glavnih ciljev. Ko pa je peljal vlak že skozi predmestja, se je nenadno zaslišal nov alarm. Vlak se je ustavil. Drenjali smo se k lini. Tisti, ki so se povzpeli k njej, so nam povedali, da stojimo v predmestju, v bližini nekega letališča, kjer so naglo spravljali letala v velike zamaškirane hangarje, druga pa so se vzdigovala v polet. Ob tem sporočilu so se nas polastili prav neprijetni občutki. »Hudič!« so preklinjali nekateri. »prav tu nas mora doleteti. Zavezniški letalci bi morali biti slepi, da bi ne opazili tega letališča in vlaka ob njem.« Še tesneje nam je postalo pri srečanju, ko so nam opazovalci pri lini povedali, kako so naši stražniki naglo poskakali z vagona pred nami in stekli na polje ob obeh straneh proge ter polegali v jarke z brzostrelkami, namerjenimi v naše vagonne.

(Dalje)

GOSPODARSTVO

Če nočete imeti kislega vina, uporabljajte kipelno veho!

Najhujši sovražnik pravilnega kletarjenja v naših malih kmečkih kletih je kislota. Mala klet ni kriva, da se vino skisa. Za to je krivo vinogradnikovo neznanje, oziroma premajhna pazljivost, ki pride do izraza zlasti v dobi trgatve in pripravljanja mladega vina.

Kislota je največji sovražnik vina zato, ker takih vin ne znamo oziroma ne moremo ozdraviti. Lahko pa preprečimo, da se vino skisa. V ta namen moramo, kot smo pisali zadnjič, imeti predvsem zdravo posodo. Zelo važno pa je tudi, da mošt oziroma mlado vino kipi skozi kipelno veho.

Kipelna voha je lahko iz stekla, iz kositrne pločevine ali iz žgane gline. Lahko pa jo tudi takole napravimo: prevrtamo navaden zamašek in v luknjo vtaknemo cevko, ki z enim koncem tiči v kozarcu ali katerikoli posodi z vodo. Važno je le, da zaradi vehe zrak nima dostopa do mošta oziroma nastajajočega vina. Voha mora zato popolnoma zamašiti zgornjo odprtino soda, kar dosežemo, če morebitne špranje prevlečemo s posebno kletarsko mažo.

S kipelno veho dosežemo, da zrak gre v sod skozi vodo v posodi in da po isti poti uhaja iz soda tudi ogljikov dvokis, ki nastaja pri razkrajanju sladkorja v alkohol. Na ta način preprečimo, da bi skupno z zrakom prihajale v nastajajoče vino kisove glivice. S tem onemogočimo tudi množenje malih mušic, ki prenašajo kisove glivice in v dneh trgatve rade obletavajo sode, kjer sta mošt ali novo vino.

Če pa smo kisovim glivicam zabranili dostop do mošta oziroma mladega vina (— in če je posoda dobro razkužena —), smo lahko gotovi, da se vino v tem času ne bo skisalo. Kako preprečimo skisanje vina v poznejših mesecih, bomo pravočasno sporočili.

Trgovina z letošnjim pridelkom bo zelo verjetno bolj mrtva, zato moramo še posebej paziti, da bo vino zdravo in trpežno.

Napačno je, če sodi bljuvajo...

Marsikdo misli, da se mošt očisti nesnage, če sod pri kipenju bljuva. Zato ga skoraj napolni z moštom in ga nato še zaliva, dokler neha bljuvati. Prepričan je namreč, da izbljuvana umazanija vinu škoduje. To je povsem napačno.

Pri kipenju se mošt segreje in po fizikalnem zakonu poveča svojo prostornino. Zato postanejo sodi polni, čeprav niso bili do vrha nality. Iz polnega soda se potem pri kipenju izceja neka sluznata tekočina umazane barve. V tej tekočini res tu pa tam dobiš kakšno jagodno lupino, ki ne spada v vino in ki bi drugače končala med drožjem. Če pa ostali izmeček podrobno preiščemo, ugotovimo, da je v bistvu sestavljen iz pravega mošta, v katerem je mnogo koristnih kipelnih glivic. Te se namreč razmnožujejo, če imajo na razpolago zračni kisik. Ker je v zgornjih plasteh mošta in vrhu tega več zraku, je kipenje bolj živo, glivice se bolje razmnožujejo kot v nižjih plasteh soda, kamor

prihaja kisik skozi doge ali od vrha navzdol. Zato lahko ugotovimo, da imamo v gornjih plasteh soda že mlado vino, medtem ko je spodaj še skoraj mošt. Če pa mošt izbljuje kipelne glivice, ošibi s tem moč drugih glivic in tako ostane vino dolgo sladko.

Kdor vino kmalu proda, mu bljuvanje samo na sebi ne škoduje, razen da zgubi nekaj količine. Povsem drugače pa je, če hočeš vino hraniti za poznejše mesece. Dobi trgatve sledijo namreč mrzli meseci, ko sladka vina kaj rada postanejo vlačljiva in jih z nobenim sredstvom ne moreš spraviti v pravilno stanje. Preden začneš pozimi kuriti, da sladko vino povre, resno pomisli!

To je prva slaba posledica bljuvanja; druga pa je še slabša. Sluznata tekočina, ki se razliva iz soda, je namreč sladka in jo takoj začnejo obletavati drobne mušice, tako imenovane kisovke, ki prenašajo kisove glivice. Te pa povzročajo, da se v vinu začne tvoriti kisova ali očetna kislina, ki sešasoma vino spremeni v kis. Zato se v poletnih mesecih redno skisajo vsa vina, ki so bljuvala.

In kaj z umazanijo, ki jo vsebuje vino? Vse to se konča v drožjeh. Zato je prav, če

prvo pretakanje zgodaj izvršiš, kajti na ta način ločiš drožje od dobrega vina. Čim bolj je bilo grozdje gnilo, tem prej pretakaj.

Sodi ne smejo torej bljuvati in zato jih ne bomo napolnili do vrha z moštom. Najprej bo mošt povrel, če bo vsaj 1/10 soda prazna, na sodu pa naj bo nastavljena kipelna voha.

OBIRANJE SADJA

Sadje moramo obirati, ko je dovolj dozorelo. Če ga obiramo za hitro potrošnjo, mora biti popolnoma dozorelo. Kadar je sadje namenjeno za domači ali bližnji trg, ga obremo kakšen dan pred popolnim dozorenjem. Za inozemske trge pa naj bo sadje samo do 3 četrtin dozorelo.

To velja za poletno in jesensko sadje. Zimsko obiramo pozneje. To dozori namreč v skladišču hitreje kot na drevesu, poleg tega postane sadje debelejšje, pridobi na barvi ter izboljša okus čim dalje je na drevesu.

Sadje obiramo v suhih dneh in v najhladnejših urah dneva. Nebo naj bo jasno in brez vetra. Pri odtrgavanju plodov moramo paziti na pecelj (rep), ki ga je treba ohraniti. To dosežemo, če plodove narahlo vlečemo in polagoma vrtimo, s prsti pa pritiskamo na pecelj; pri hruškah držimo plod v pesti, medtem ko s kazalcem pritiskamo na mesto, kjer se pecelj dotika veje.

Trpežno in visoko cenjeno je samo sadje, ki nima nobene okvare in niti najmanjšega zatiska. Zato ga beremo v posode, katerih stene so podložene z vato.

Sportni pregled

PORTOROŽ V ZNAMENJU CRNOBELIH POLJ

Portorož, prikupno mestece na istrski obali, je že več dni v središču zanimanja ljubiteljev športa. Sprejel je namreč največje mojstre kraljevske igre z vseh strani zemeljske oble. Doslej je bil Portorož znan le ožjemu krogu ljudi, mednarodni šahovski turnir pa je njegov glas ponesel po vsem svetu. Koliko je ljubiteljev šaha in koliko je zanimanja za to igro, priča te dni ravno Portorož, ki najbrž doslej ni bil še nikoli tako obljuden. Mestece je v mrzlični pripravi na turnir celo polepšalo svojo zunanost. Stare goste so presenetili fluorescentna razsvetljava, novi parki z bazeni in praviljčno osvetljeni vodomet, ki vzbujata svojstven čar. Pred Ljudskim domom, ki je arhitektonsko prikupno in praktično urejen, stoji 30 metrov visok jambor z zastavami vseh sodelujočih držav in s praporom Mednarodne šahovske zveze FIDE.

Pogoji za igranje šaha v dvorani Ljudskega doma so zelo dobri. Prostor med igralci in občinstvom je ločen, tako da se med seboj ne motijo. Mala turnirska dvorana je dobro zasedena in že na prvi pogled je opazovalcu jasno, kje se bijejo glavne partije, kajti pred tistimi pari je posebno huda gneča. Mnogi gledalci presedijo tudi po pet ur v tišini in disciplini, slastno uživajoč potezo za potezo. Vendar največ gledalcev pride med 21. in 22. uro, ko se boji odločajo.

Ta mednarodni šahovski turnir je gotovo eden najborbenjših, kar so jih doslej odigrali. Po splošni sodbi so partije kvalitetne in zanimive. Ker so mojstri tudi teoretično dobro podkovani, bo turnir dal obilico snovi za izpopolnitev šahovske teorije.

Do konca turnirja je preostalo še pet kol, a se verjetno ne bo nič takšnega več zgodilo, kar bi spremenilo položaj na vrhu turnirske lestvice. Brez tveganja lahko trdimo, da Petrosjan in Talj ne bosta zapustila vodilnega mesta. Kdo od njiju bo zasedel prvo mesto, pa bo pokazalo le zadnje kolo. Talj, dvakratni prvak SZ, uvaja nove nazore v igro in njegov slog je zelo tvegan in hiter. Zato se gledalci zelo navdušujejo za njegovo igro; 29-letni ruski vele mojster Tigran Petrosjan je pa znan po tem, da redkokdaj izgubi. Porazil ga je samo Larsen. Dubrovniški sklep, da se bodo namesto petorice uvr-

stili za nadaljnje tekmovanje igralci prvih 6 mest, je poživljajoče vplival na preostala srečanja. Kombinacije za zmagovito šesterico so postale zanimive zlasti sedaj, ko tako Averbachu kot Bronsteinu ni še zagotovljen vstop v finale. Stari, izkušeni Bronstein, ki je s številnimi remiji zapravljal več točk, in Averbach, znani teoretik, vpletata v igro velike napeke. Med kandidati za prvo mesto sta tudi Jugoslovana Svetozar Gligorič in Aleksander Matanovič, ki se dobro držita, čeprav sta brez potrebe izgubila več že dobljenih partij. Gligorič igra zelo zrel in se bo po vsej verjetnosti priključil najboljšim. Matanovič pa ni najbolje pripravljen; pogosto zaide že v otvoritvi v težaven položaj, tako da ga le neverjetna iznajdljivost rešuje hujših nesreč. Presenetljiv je zpon mladega vele mojstra Olafssona, ki resno misli na tretje mesto. Igra odlično in glavno orožje mu je napad. Ravno tak je Danec Larsen, le da je bil čestokrat poražen. Tudi stari Madžar Szabo še ni odpadel od tekmovanja. Njegov rojak Benkő igra dober šah in njegovo upanje še ni splahnelo. Vsekakor je Benkő poleg Fisherja največje odkritje tekmovanja. Zadnje čase si pridobiva na pozornosti najstarejši tekmovalec Bolgar Neukirch. V ospredju so še Panno, Pachman, Filip in 15-letni Američan Fisher.

Stanje po 16. kolu: 1. Talj 11; 2. Petrosjan 10,5; 3. Olafsson 10; 4. Matanovič 9,5; 5. Benkő, Gligorič, Pachman, Bronstein in Fisher 9; 10. Averbach 8,5; 11. Filip, Panno, Szabo 8,5; 14. Larsen, Neukirch 7; 16. Sanguinetti 6,5; 17. Sherwin 5,5; 18. Rossetto 4,5; 19. Cardoso 4; 20. De Greiff 2,5 in 21. Fuester 2.

D. T.

SPORT PO SVETU

Kolesarstvo — V soboto in v nedeljo so najboljši kolesarji na svetu tekmovali za svetovno prvenstvo. Dirka amaterjev je potekala v premoči Italijanov Martinija, Trapa in Venturellija. Vendar se je na prvo mesto uvrstil hitri Nemec Schur. Drugi in tretji sta bila Belgijca Paulissen in Dewolf. V dirki poklicnih kolesarjev pa je bil vseskozi najboljši Italijan Baldini, ki je zaslužen došel prvi na cilj s 29" naskoka pred Francozoma Bobetom in Darri-gadom. Ta je v končnem zagonu prehitel Favera.

Veslanje — V Poznanju so bile veslaške tekme za evropsko prvenstvo. Največ zmag so dosegli Nemci (dvojec s krmarjem, četverec brez krmarja in četverec s krmarjem). Po en naslov so osvojili Italijani (osmerek), Rusi (double-scull), Finci (dvojec brez krmarja) in Avstralijanci (skiff).

24

Za
našen
a
i
m
l
a
i
š
eT
r
u
b
a
d
u
r
j
i

Rumena kača - vladar sveta

47

E. Wallace . R. B.

Tri! Eden, dva tri... štiri...? So se zmotili? Ne! Šestkrat je udarilo! Štiri sreča so obstala. Udarec na vrata... in na pragu se je pojavil komisar s samokresom v rokah, obut v gumijaste škornje. Namignil je z glavo, naj mu sledijo. Clifford je šel prvi, vodil je Ivanko za roko. Willing je hodil za njim, Jože je pa šel kot zadnja straža s samokresom v vsaki roki in s srcem, polnim krvoločnih naklepov.

Po prstih in s pridržano sapo so tekli po hodniku. Komisar se je vsak trenutek obračal s prstom na ustih, čeprav je bil vsak opomin odveč. Ko so končno dospeli na krov, so zadihali s polnimi pljuči sveži nočni zrak. Na pramcu so opazili, da visi čez krov napeta jeklena vrvi. Clifford se je stegnil preko ograje in je opazil na vodi veliko šalupo; trije možje so sedeli v njej in tiho veslali. Obrnil se je k Ivanki in ji šepnil na uho: »Draga, ali si upaš se spustiti po tej vrvi navzdol?«

Ne da bi odgovorila, je nekajkrat prikimala z glavo.

Tedaj ji je Hakim zavezal okrog pasu vrv in je Lynneja vzpodbujal: »Hitro, hitro... ne smemo zgubljati časa... pravkar je dospela radijska brzovavka...«

Niti ni pojasnil njene vsebine. Dekletu je šepetal na uho: »Spuščajte se hitro po vrvi navzdol; pogumno!«

Ona je krepko pokimala. Medtem ko sta jo moža držala na vrvi, se je spuščala navzdol in ni niti opazila, da ji je posnelo kožo z rok.

Parnik je plul počasi, vendar se je morala trojica v čolnu precej truditi, da je veslala vstric boka. Eden izmed njih je popustil veslo, zgrabil dekle okrog pasu ter jo posadil na dno čolna. Jože Bray je puhal kot lokomotiva, toda izkazal se je kljub okorni postavi neverjetno gibkega. Sledil mu je Lynne in nazadnje je skočil v čoln še komisar.

»Pripravljeni,« je ukazoval polglasno, izvlekel sekuro izpod klopi in odločno presekal vrv. Čoln je premetavalo v brazdi valov za ladjo. Malo je manjkalo, da ga ni lopata vijaka udrihnila in prevrnila. Druge nesreče ni bilo; Umveli se je naglo oddaljeval. Nista pretekli dve minuti, ko je zadonel s krova strahovit krik. Trak žarke luči je presekal temo in krožil po kipečih valovih. Zasllišalo se je škripanje ladijskega vijaka, parnik se je začel počasi obračati na desno.

TEDENSKI KOLEDARČEK

7. septembra, nedelja: Regina
 8. septembra, ponedeljek: Roj. D. M., Adrijan
 9. septembra, torek: Peter, Marij
 10. septembra, sredo: Nikolaj
 11. septembra, četrtek: Emilijan
 12. septembra, petek: Gvido, Slavica
 13. septembra, sobota: Virgil

VALUTA — TUJ DENAR

Dne 3. septembra si dobil oz. dal za:

ameriški dolar	622—626 lir
avstrijski šiling	23,75—24,25 lir
100 dinarjev	85—88 lir
100 francoskih frankov	135—138 lir
funt šterling	1720—1760 lir
nemško marko	148—149 lir
pesos	15—16 lir
švicarski frank	144—146 lir
zlat	707—709 lir
napoleon	4700—4850 lir

RADIO TRST A

Nedelja, 7. septembra, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 10.00 Prenos sv. maše iz stolnice Sv. Justa; 12.00 Vera in naš čas; 13.00 Fantazija Offenbachovih motivov; 13.30 Glasba po željah; 16.00 Slovenski zbori; 17.00 Novela: Josip Stritar: »Mož z mačico«; 18.40 Vokalni kvintet »Zarja«; 19.15 »Ko študent na razjo gre — mladinska počitniška oddaja; 21.30 Narava poje v pesmi: »Na srce dal prsti bom kot zdravila«; 22.00 Nedelja v športu; 22.10 Pojeta Jelka Cvetežar in Magda Sepe z orkestrom Franca Russa

Ponedeljek, 8. septembra, ob: 11.30 Predavanje: »Teneriffa, otok srečnih«; 18.55 Vokalni tercet »Metuljček«; 19.15 Radijska univerza: Industrijska revolucija 19. stol.: (5.) »Kako so Francozi kradli Angležem stroje«; 20.00 Sportna tribuna; 20.30 Mozart: »Don Juan«, opera v dveh dejanjih.

Torek, 9. septembra, ob: 13.30 Glasba po željah; 18.00 Koncert pianistke Silve Hrašovec; 19.15 Sirmo obzorja; Tehnika ustvarja nov svet: (8.) »Cement«; 20.30 Iz opernega sveta; 21.00 Obletnica tedna: »Cesare Pavese, 50 let rojstva«; 21.30 Simfonični koncert dirigirata Samo Hubad in Jakov Cipci — Škerlj; Serenada za godala; Škerjanc: Koncert za klavir in orkester v a-molu. Igra orkester Slovenske filharmonije; 22.15 Literatura v Sovjetski

zvezi: (8.) »Druga svetovna vojna in komunistični iluminizem«; 22.50 Na orgle Hammond igra Fela Sowande.

Sreda, 10. septembra, ob: 11.30 Žena in dom, obzornik za ženski svet; 13.30 Zabavna glasba; 18.00 Tartini: Koncert za violo da gamba in orkester; 18.30 Z začarane police: Edvard Martinuzzi: »Snežka in Rožica«; 19.00 Samospeve Mokranjaca, Topalovica, Ceja in Jenka poje basist Žarko Cvejič; 19.15 Zdravniški vedež; 20.30 Od melodije do melodije; 21.00 Marco Praga: »Vzgladna žena«, igra v 3 dej.

Četrtek, 11. septembra, ob: 11.30 Predavanje: »Kakšna je v resnici kobra?«; 18.00 Brahms: Koncert za violino v D-duru, op. 77; 19.00 Vokalni kvartet »Večernica«; 19.15 Radijska univerza: Mednarodne organizacije: »Evropski svet«; 20.30 Zbor Slovenske filharmonije; 21.00 Ilustrirano predavanje: Malo znane ljubezenske zgodbe iz svetovne zgodovine: (9.) »Gauguin in južnomorsko dekle«; 22.00 Sodobna književnost in umetnost: »Novi skandinavski romani« (ocena F. Jeza); 22.30 Mozart: Koncert št. 3 v G-duru za violino in ork. K 216.

Petek, 12. septembra, ob: 11.30 Življenja in usode: »Carola Williama, cirkuška princesa«; 18.00 Velika dela slavnih mojstrov; 19.15 Znanost in tehnika: »Kako je tehnika premagala novo Scilo in Karibdo«; 20.30 Odlomki iz nemških oper; 21.00 Umetnost in prireditve v Trstu; 22.00 Dante Alighieri: »Božanska komedija — Pekel: 31. spev« (v prevodu dr. A. Gradnika — razlaga dr. Janko Jež).

Sobota, 13. septembra, ob: 11.30 Izleti po gorah: (11.) »Čedad«; 15.00 Brahms: Kvartet v c-molu, op. 51 št. 1; 16.00 Radijska univerza: Življenjepisi mislecev: (6.) »Giordano Bruno«; 18.00 Oddaja za najmlajše: Mirko Kunčič: »Triglavska roža«. Igrajo člani RO; 19.15 Umetnost in življenje: »19. filmski festival v Benetkah«; 20.45 Vokalni kvintet »Niko Štriftof«; 21.00 Aleksander Martelanc: »Diktator za eno noč«, dramatisirana zgodba. Igrajo člani RO; 22.10 Skladbe Bele Bartoka.

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Vprašanje št. 507. Ali bi lahko pojasnili, zakaj mi hruške in jabolka neprestano padajo z dreves? Kakšno zanesljivo sredstvo bi onemogočilo predčasno odpadanje?

Odgovor: Tako sredstvo so odkrili že pred desetletjem, a ni bilo posebno učinkovito in zanesljivo. Medtem, so preizkušali druga in danes jih je že precej. Eno najboljših — če ne najboljšo — izdeluje kemična tovarna E. Gerlach v Lübecku v Nemčiji, ki ga prodaja pod imenom »Obsthormon

24«. Za 100 litrov škropila primešaš vodi samo ½ decilitra tega hormona. Poskusi so dokazali, da začne sredstvo učinkovati 3. dan po škropljenju. Plodovi zatem ne odpadajo več.

IZ TRSTA**SOLA GLASBENE MATICE**

Vpisovanje v šolo Glasbene Matice bo od 1. do 6. septembra 1958, od 9. do 12. in od 16. do 18. ure v Ulici R. Manna 29. Istotam naj se vpišejo tudi gojenci, ki obiskujejo podružnico šole v Barkovljah ter gojenci, ki bodo obiskovali novo ustanovljene podružnice pri Sv. Ivanu (v prostorih Prosvetnega društva) in v Skednju (na domu prof. Ambroseta).

Vpisovanje v šolo v Boljuncu bo na sedežu šole v četrtek, 4. septembra 1958 od 17. do 19. ure.

Vpisovanje v šolo v Nabrežini bo na sedežu PD »Igo Gruden« v petek, 5. septembra 1958, od 17. do 19. ure.

Vpisovanje v šolo v Trebčah bo na sedežu PD »Primorec« v petek, 5. septembra 1958, od 17.-19. ure. Poučujejo se klavir, violina, čelo ter vsi ostali orkestralni instrumenti in harmonika.

Pričetek pouka bo v ponedeljek, 8. septembra 1958.

Ravnateljstvo

IZ GORICE**POPRAVNI IZPITI**

Na nižji srednji in strokovni šoli v Gorici se popravni izpiti pričnejo v ponedeljek, 8. septembra, ob 8.30 s pismeno nalogo iz italijanščine in se nadaljujejo po vrstnem redu, ki je objavljen na razglasni deski šole.

VPISOVANJE

v vse razrede nižje srednje in strokovne šole se je pričelo 1. in se zaključilo 25. septembra. Kdor se hoče vpisati v I. razred nižje srednje šole, naj prinese s seboj potrdilo, da je z uspehom opravil sprejemni izpit. Za druge razrede in za strokovno šolo je potrebno šolsko spričevalo preteklega šolskega leta.

SEZNAMI UČITELJEV

Pri šolskem skrbništvu in na sedežu didaktičnih ravnateljstev je na vpogled seznam imenovanj učiteljev in učiteljic na goriških ljudskih šolah za šolsko leto 1958/59.

Izdaja Konzorcij Novega lista

Odgovorni urednik Drago Legiša

Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ul. Sv. Frančiška 20
 Telefon 29-477

»Za vraga, opazili so nas,« je vzkliknil Lynne in stisnil pesti. Beli komisarjevi zobje so se zableščali v slepeči luči žarometov. Nič ni zinil, marveč je hitel postavljati jambor sredi čolna. Kapitan, Kakijev rojak, si je dal opravka z jadrji. K sreči se je dvignil dober veter, ki je gnal čolna na odprto morje. Toda kakšno upanje naj ima ta orehova lupina z jadrom kot ponjava spričo parnika, ki je vozil po petnajst vozlov? Sirena na ladji je tulila v noč; s poveljniškega mosta so oddajali svetlobne znake. Kapitan jih je raztolmačil.

»Ti vrag rumeni!« je zaklel.

Čoln je brzel po gladini, kakor je obračal veter. Nihče ni zinil besede. Ivanka je ležala na dnu čolna pokrita z nepremočljivo ponjavo; strmeča je z utrujenimi očmi v temino. Clifford je pokleknil k njej: »Se bojiš, draga?« ji je zašepetal v uho. Njen blede obrazek se mu je tako sladko nasmehnil, da se je čutil brž potolaženega.

»Sloni ne uloviti muhe,« je s filozofsko mirnostjo pripomnil črni kapitan v svoji podrti angleščini. »Veliki parniki ne uloviti mali čoln. Vi videti mi rešeni!«

»Upajmo, kapitan,« je vzkliknil Willing. »Toda kaj je pomenil tisti svetlobni brzojav?«

Črnce je stresel kodrasto glavo, nato je pa le povedal: »Eh, rumena svinja nas svari, ona imeti na krovu puške ta-ta-ta. Toda mi hitro priti do druge ladje; jaz to zagotoviti!«

Optimizem poštenjaka je vsem vlil nekaj več poguma. Promet po Kanalskem prelivu je tako živahen, da pač ne bo težko dobiti kako ladjo, ki jih bo vzela na krov. Trenutno pa ni bilo videti na obzorju niti malo dima in ne jadra, ki bi upanje preganjanih podprlo. »Na vsak način,« je rekel Lynne, »bodiš da se bomo rešili ali ne, zahvalo smo vam dolžni prav iz srca.«

Ta pa je sklonil glavo in je modroval: »In vendar bi se bilo

treba prej odločiti!... Toda poveljnik ni hotel nič slišati... K sreči je potem prišel tisti kablogram, tedaj se razume...«

»Kakšen kablogram? Že drugič govorite o njem!« Haki je segel v žep in je prinesel na dan ves oguljen kos papirja.

»Tukaj,« in je ponudil papir Cliffordu. V medlem jutranjem svitu je ta komaj razbral velike čačke:

»Zapustite parnik pred četrto uro in odpeljite vse s seboj. Ivanka Bray rešite na vsak način. Na ministrov ukaz bo torpedovka Sunbright dohitela Umveli.«

Vojak

»Vojak pomeni majorja Spedwella; tako smo ga med sabo imenovali,« je razložil Haki. »On dobro pozna Ping-Hoja in ve, da če bi nas torpedovka dohitela, bi našla na krovu samo rumence, katerim on slepo zaupa.«

Lynne je razmišljal o kapitanovih besedah, ki jih ni dobro razumel. Kaj je hotel povedati s tistimi puškami ta-ta-ta? Pojasnilo je pa prav kmalu prišlo in to še preveč jasno.

Ta-ta-ta-ta.

Strojnica velikega kalibra je začela ropotati. Toča krogel se je usula okrog čolna in dvigala stebre vode. Kapitan je spretno krmaril, da bi se jim ognil. Umveli se je začel približevati in svetlo je že bilo dovolj, da bi Ping-Ho vse na čolnu brez usmiljenja pobil.

Ta-ta-ta-ta.

Preluknjano jadro se je zvilo kot suh list. Kos železa je ranil kapitana v čelo, da je začel krvaveti. »Vsi na tla,« je zavpil in začel mahati z rokami. Ladja je že stala skoraj ob čolnu. Izbrani streli so streljali s krova. Položaj je postal nevzdržen. Kapitan je okrenil čoln tako, da je nutil strelecem manjši cilj. Dobro pogojen strel je zadel jambor, da se je zlomil kot žveplenka.

»Po nas je!« je vpil komisar ter je naperil samokres, da bi drago prodal svojo kožo.

(Konec prihodnjč)